

การศึกษาการให้ผลผ่านวัดดูด้วยวิธีการไฟในต์เอลิเมนต์

นายจิตติน พรีพุทธ์รัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาศวกรรมเครื่องกล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-635-563-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

STUDY OF FLOW PAST A BODY BY THE FINITE ELEMENT METHOD

Mr. Jittin Triputtarat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the degree of Master of Engineering

Department of Mechanical Engineering

Graduated School

Chulalongkorn University

1996.

ISBN 974-635-563-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาการให้ผลผ่านวัตถุด้วยวิธีการไฟไนต์ออลเมนต์
โดย นายจิตติน พรีพุทธารัตน์
ภาควิชา วิศวกรรมเครื่องกล
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ เดชะอำไพ

บันทึกวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาภูมิภาคทิต

..... คณบดีบันทึกวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชุติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา ยงเจริญ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ เดชะอำไพ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมศรี จงรุ่งเรือง)

พิมพ์ต้นฉบับที่ดัดแปลงเพียงแผ่นเดียว

จิตติน ศรีพุทธารัตน์ การศึกษาการไหลผ่านวัตถุด้วยวิธีการไฟโนต์เอลิเมนต์ (Study of Flow Past a Body by the Finite Element Method) อ.ก.ปรีกษา รศ. ดร. ปราโมทย์ เดชะอ่าໄ皮, 122 หน้า ISBN 974-635-563-5

วิทยานิพนธ์นี้ได้แสดงขั้นตอนการแก้ปัญหาการไหลแบบหนึ่งที่ไม่อัดตัวด้วยระเบียนวิธีไฟโนต์เอลิเมนต์ โดยจำแนกปัญหาการไหลชนิดนี้ออกเป็น 2 แบบย่อย ก่อรากคือแบบไม่รวมถึงความเชื่อมต่อ ก็คือใน การไหลแบบเชิงช้า และแบบรวมความเชื่อมต่อ ก็คือใน การไหลโดยทั่วไป

สมการไฟโนต์เอลิเมนต์ที่สอดคล้องกับการไหลทั้งสองแบบนี้ ได้ประดิษฐ์ขึ้นจากการบันสมการเชิงอนุพันธ์อย่างนา เวียร์-ส ไอกล์โดยการประยุกต์ระเบียนวิธีถ่วงน้ำหนักเศษตกล้างแบบกาเลอร์คิน สมการไฟโนต์เอลิเมนต์สำหรับการไหลทั้งสองแบบที่ประดิษฐ์ขึ้นได้นี้ ได้นำมาใช้ในการประดิษฐ์ขึ้นไฟโนต์เอลิเมนต์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์รวม 2 โปรแกรม

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทั้งสองได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้แก้ปัญหาการไหลอย่างง่ายที่มีผลเฉลยแม่นตรงซึ่งสามารถใช้เปรียบเทียบผลลัพธ์ได้ ก่อนนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์เหล่านี้ไปแก้ปัญหาการไหลผ่านรูปทรงที่มีลักษณะซับซ้อนขึ้นไป ผลลัพธ์ของ การไหลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาด่างๆ ในวิทยานิพนธ์ แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของระเบียนวิธีไฟโนต์เอลิเมนต์ที่ได้ประดิษฐ์ขึ้น ที่สามารถบ่งบอกลักษณะของการไหลผ่านรูปทรงซับซ้อนได้ ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจใน-pragmatics ของการไหลนั้นได้โดยละเอียดอันจะนำไปสู่การออกแบบที่ดีขึ้น

พิมพ์ต้นฉบับนักศึกษาวิทยานิพนธ์ภาษาไทยในกรอบสีเขียวนี้เพียงแผ่นเดียว

C615887 : MAJOR MECHANICAL ENGINEER
KEY WORD: FINITE ELEMENT

JITTIN TRIPUTTARAT : STUDY OF FLOW PAST A BODY BY THE FINITE ELEMENT METHOD. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. PRAMOTE DECHAUMPAI, Ph.D.
122 pp.
ISBN 974-635-563-5

This thesis presents a finite element computational method for solving incompressible viscous flow problems. This incompressible viscous flow can be classified into two types namely: the flow without inertia for slow moving fluid, and with inertia for a more general flow.

Finite element equations corresponding to these two types of flows were derived from the governing Navier-Stokes differential equations using the Galerkin method of weighted residuals. These derived finite element equations were then used in the development of the two computer programs. The programs were verified by solving academic-type problems that have exact solutions before applying to solve more realistic problems.

These problems have demonstrated the capability of the finite element method that can provide detailed flow behavior past complex geometries. Such results can help analysts to further understand the complex flow behavior in order to improve the design.

ภาควิชา วิศวกรรมศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต จิตาภิษฐ์ พงษ์พงษ์

สาขาวิชา เก๊ะง๊ะ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ดร. ปานะ ใจดี

ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ เดชะอ่าໄ皮 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้เสียสละเวลาอย่างมาก ในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ ถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนข้อคิดเห็นดีๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยและการดำเนินชีวิตในอนาคต ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา ยงเจริญ ประธานกรรมการ และ รองศาสตราจารย์ ดร. สมศรี จรรุ่งเรือง กรรมการ ที่ได้ให้ความกรุณาถ่ายทอดความรู้ ตลอดระยะเวลาในการศึกษา

ขอขอบพระคุณ คุณวัฒนา ศรีวานะ น้องจักษณ์ วิรุพห์ศรี น้องปัญญา จันทร์ไพรแสง และทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ท้ายนี้ ประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นกตัญญูดานุชาติ คุณพ่อ คุณแม่ พี่สาว น้องชาย ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

จิตดิน ตรีพุทธรัตน์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	๙
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๑
กิตติกรรมประกาศ	๒
สารบัญ	๓
สารบัญภาพ	๔
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	๕
บทที่ 1 บทนำ	๑
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของวิทยานิพนธ์	๑
1.2 วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์	๔
1.3 วิธีดำเนินการและขอบเขตของวิทยานิพนธ์	๔
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์	๕
บทที่ 2 ระบบสมการเชิงอนุพันธ์ย่อยนาเวียร์-สโตกส์	๗
2.1 สมการการอนุรักษ์มวล	๗
2.2 สมการการอนุรักษ์โมเมนตัม	๙
บทที่ 3 การไฟลแบบหนึดแต่ไม่อัดตัวโดยไม่รวมความเฉื่อย	๑๔
3.1 สมการไฟไนต์อิเลิเมนต์	๑๕
3.2 การประดิษฐ์ไฟไนต์อิเลิเมนต์เมทริกซ์	๑๘

หน้า

บทที่ 4 ไฟไนต์อิเลมเม้นต์โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการไหลแบบหนึด	27
แต่ไม่อัดตัวโดยไม่รวมความเนื้อ	
4.1 ขั้นตอนการคำนวณ	27
4.2 รายละเอียดของโปรแกรม	29
4.3 ไฟล์ข้อมูลและไฟล์ผลลัพธ์	29
4.4 ตัวอย่างสำหรับการใช้โปรแกรม	30
บทที่ 5 การไหลแบบหนึดแต่ไม่อัดตัวโดยรวมความเนื้อ	38
5.1 สมการไฟไนต์อิเลมเม้นต์	39
5.2 การประดิษฐ์ไฟไนต์อิเลมเม้นต์เมดิริกซ์	42
5.3 การประยุกต์ระเบียบวิธีการทำข้าของนิวตัน-رافสัน	45
บทที่ 6 ไฟไนต์อิเลมเม้นต์โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการไหลแบบหนึด	49
แต่ไม่อัดตัวโดยรวมความเนื้อ	
6.1 ขั้นตอนการคำนวณ	49
6.2 รายละเอียดของโปรแกรม	51
6.3 ไฟล์ข้อมูลและไฟล์ผลลัพธ์	51
6.4 ตัวอย่างสำหรับการใช้โปรแกรม	52
บทที่ 7 ผลจากการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ประดิษฐ์ขึ้นกับปัญหาต่าง ๆ	58
7.1 โปรแกรมการไหลแบบหนึดและเชิงช้า STOKES	58
7.1.1 การไหลในห้องแบบเด็มรูปแบบ	59
7.1.2 การไหลในห้องที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการไหล	61
7.2 โปรแกรมการไหลแบบหนึดโดยทั่วไป	64
7.2.1 การไหลระหว่างแผ่นคู่ขนาน (Couette Flow)	65
7.2.2 การไหลหมุนวนในช่องว่าง (Cavity Flow)	67
7.2.3 การไหลผ่านช่องแคบที่พื้นที่หน้าตัดขยายตัวแบบทันที	75

หน้า

7.2.4 การไฟล์ผ่านช่องแคบที่มีช่วงขยายตัวแบบเชิงเส้น	78
7.2.5 การไฟล์ผ่านช่องแคบที่มีช่วงขยายตัวแบบซับซ้อนขึ้น	80
7.2.6 การไฟล์ในท่อที่มាបรรจุบกัน	81
7.2.7 การไฟล์ผ่านลำด้วรรถยนต์	84
บทที่ 8 บทสรุป ปัญหาที่พบและข้อเสนอแนะ	88
8.1 บทสรุป	88
8.2 ปัญหาที่พบในขณะทำวิทยานิพนธ์	89
8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานที่สามารถต่อได้จากวิทยานิพนธ์	90
รายการอ้างอิง	92
ภาคผนวก	94
ภาคผนวก ก. รายละเอียดของโปรแกรม STOKES	95
ภาคผนวก ข. รายละเอียดของโปรแกรม NAVIER	106
ประวัติผู้วิจัย	122

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 2.1 ความสมดุลของการไหลของมวลผ่านเอลิเมนต์ในสองมิติ	8
รูปที่ 2.2 ความสมดุลของการไหลของแรงบันเฉยในสองมิติ	10
รูปที่ 2.3 โฉmenการไหลและเงื่อนไขขอบเขต	13
รูปที่ 3.1 เอลิเมนต์สามเหลี่ยมสำหรับการไหลแบบหนึดแต่ไม่อัดตัว	18
รูปที่ 4.1 แผนภูมิการทำงานของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ STOKES	28
รูปที่ 4.2 การไหลแบบหนึดแต่ไม่อัดตัวในห้อง	31
รูปที่ 4.3 รูปแบบไฟไนต์เอลิเมนต์และเงื่อนไขขอบเขต	33
รูปที่ 4.4 รูปแบบความเร็วที่ได้จากการคำนวณที่แต่ละตำแหน่งในแกน x	36
รูปที่ 4.5 รายละเอียดรูปแบบความเร็วที่เหมือนกันในทุกระยะ x	36
รูปที่ 4.6 การกระจายความดันที่ได้จากการคำนวณ ณ ระดับต่างๆ ในแกน y	37
รูปที่ 6.1 แผนภูมิการทำงานของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ NAVIER	50
รูปที่ 6.2 การไหลแบบหนึดแต่ไม่อัดตัวระหว่างแผ่นคู่ขนาน	53
รูปที่ 6.3 ความเร็วที่จุดต่อที่คำนวณได้สำหรับการไหลระหว่างแผ่นคู่ขนาน	56
รูปที่ 6.4 การเปรียบเทียบการกระจายความเร็วระหว่างผลลัพธ์แม่นตรงและผลลัพธ์ไฟไนต์เอลิเมนต์สำหรับการไหลระหว่างแผ่นคู่ขนาน	57
รูปที่ 7.1 รูปแบบไฟไนต์เอลิเมนต์และเงื่อนไขขอบเขตของการไหลแบบเชิงช้าในห้อง	59
รูปที่ 7.2 การกระจายของความเร็ว $u(y)$ ที่คำนวณได้ ณ ตำแหน่ง x ต่างๆ กัน	60
รูปที่ 7.3 การเปรียบเทียบผลการกระจายของความเร็ว $u(y)$ ที่คำนวณได้ จากระเบียนวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์กับผลเฉลยแม่นตรง	60
รูปที่ 7.4 ผลการกระจายของความดันที่คำนวณได้จากระเบียนวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์	61

	หน้า
รูปที่ 7.5 รูปแบบปัญหาการไหลที่เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดแนวการไหล	62
รูปที่ 7.6 รูปแบบไฟแน็ตเติลเมนต์และเงื่อนไขขอบเขตของการไหลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงตลอดแนวการไหล	62
รูปที่ 7.7 การกระจายของความเร็วที่คำนวณได้จากการเบี่ยบวิธีไฟแน็ตเติลเมนต์ ตามตำแหน่งต่างๆ ในทิศทางแกน x	63
รูปที่ 7.8 การกระจายของความดันที่คำนวณได้จากการเบี่ยบวิธีไฟแน็ตเติลเมนต์ ตามตำแหน่งต่างๆ ในทิศแกน x	64
รูปที่ 7.9 รูปแบบไฟแน็ตเติลเมนต์และเงื่อนไขขอบเขต การไหลระหว่างแผ่นคู่ขนาน	65
รูปที่ 7.10 ผลการกระจายของความเร็วที่จุดต่อซึ่งคำนวณได้จาก โปรแกรมคอมพิวเตอร์ NAVIER	66
รูปที่ 7.11 การเปรียบเทียบการกระจายของความเร็วระหว่างผลลัพธ์แม่นตรง และผลลัพธ์จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ NAVIER	66
รูปที่ 7.12 การไหลหมุนวนในช่องว่างสี่เหลี่ยม	67
รูปที่ 7.13 รูปแบบไฟแน็ตเติลเมนต์แบ่งแบบหยาบและเงื่อนไขขอบเขต	68
รูปที่ 7.14 รูปแบบไฟแน็ตเติลเมนต์แบ่งแบบปานกลางและเงื่อนไขขอบเขต	68
รูปที่ 7.15 รูปแบบไฟแน็ตเติลเมนต์แบ่งแบบละเอียดและเงื่อนไขขอบเขต	69
รูปที่ 7.16 ลักษณะการไหลหมุนวนโดยการใช้รูปแบบไฟแน็ตเติลเมนต์ แบบหยาบเมื่อ $Re = 100$	69
รูปที่ 7.17 ลักษณะการไหลหมุนวนโดยการใช้รูปแบบไฟแน็ตเติลเมนต์ แบบปานกลางเมื่อ $Re = 100$	70
รูปที่ 7.18 ลักษณะการไหลหมุนวนโดยการใช้รูปแบบไฟแน็ตเติลเมนต์ แบบละเอียดเมื่อ $Re = 100$	70
รูปที่ 7.19 การเปรียบเทียบความเร็วคำนวณได้จากการรูปแบบไฟแน็ตเติลเมนต์ แบบหยาบเมื่อ $Re = 100$	71

หน้า

รูปที่ 7.20 การเปรียบเทียบความเร็วคำนวนได้จากรูปแบบไฟไนต์อิเลิเมนต์แบบปานกลางเมื่อ $Re = 100$	71
รูปที่ 7.21 การเปรียบเทียบความเร็วคำนวนได้จากรูปแบบไฟไนต์อิเลิเมนต์แบบละเอียดเมื่อ $Re = 100$	72
รูปที่ 7.22 ลักษณะการไหลมุนวนโดยการใช้รูปแบบไฟไนต์อิเลิเมนต์แบบหยาบเมื่อ $Re = 400$	72
รูปที่ 7.23 ลักษณะการไหลมุนวนโดยการใช้รูปแบบไฟไนต์อิเลิเมนต์แบบปานกลางเมื่อ $Re = 400$	73
รูปที่ 7.24 ลักษณะการไหลมุนวนโดยการใช้รูปแบบไฟไนต์อิเลิเมนต์แบบละเอียดเมื่อ $Re = 400$	73
รูปที่ 7.25 การเปรียบเทียบความเร็วคำนวนได้จากรูปแบบไฟไนต์อิเลิเมนต์แบบหยาบเมื่อ $Re = 400$	74
รูปที่ 7.26 การเปรียบเทียบความเร็วคำนวนได้จากรูปแบบไฟไนต์อิเลิเมนต์แบบปานกลางเมื่อ $Re = 400$	74
รูปที่ 7.27 การเปรียบเทียบความเร็วคำนวนได้จากรูปแบบไฟไนต์อิเลิเมนต์แบบละเอียดเมื่อ $Re = 400$	75
รูปที่ 7.28 รูปแบบไฟไนต์อิเลิเมนต์และเงื่อนไขขอบเขตของปัญหาการไหลผ่านช่องแคบที่มีพื้นที่หน้าตัดขยายตัวแบบทันที	76
รูปที่ 7.29 ผลลัพธ์ลักษณะการไหลผ่านช่องแคบที่มีพื้นที่หน้าตัดขยายตัวแบบทันทีเมื่อ $Re = 5$	76
รูปที่ 7.30 ลักษณะการกระจายของความดันของการไหลผ่านช่องแคบที่มีพื้นที่หน้าตัดขยายตัวแบบทันทีเมื่อ $Re = 5$	77
รูปที่ 7.31 ผลลัพธ์ลักษณะของการไหลผ่านช่องแคบที่มีพื้นที่หน้าตัดขยายตัวแบบทันทีเมื่อ $Re = 50$	77
รูปที่ 7.32 ลักษณะการกระจายของความดันของการไหลผ่านช่องแคบที่มีพื้นที่หน้าตัดขยายตัวแบบทันทีเมื่อ $Re = 50$	78

	หน้า
รูปที่ 7.33 รูปแบบไฟไนต์อิเลมิเนตและเงื่อนไขขอบเขตของปัญหาการให้ผลลัพธ์ลักษณะการให้ผลผ่านช่องแคบที่มีช่วงขยายตัวแบบเชิงเส้น	79
รูปที่ 7.34 ผลลัพธ์ลักษณะการให้ผลผ่านช่องแคบที่มีช่วงขยายตัวแบบเชิงเส้น	79
รูปที่ 7.35 รูปแบบไฟไนต์อิเลมิเนตและเงื่อนไขขอบเขตของปัญหาการให้ผลผ่านช่องแคบที่มีช่วงขยายตัวแบบซับซ้อนขึ้น	80
รูปที่ 7.36 ผลลัพธ์ลักษณะการให้ผลผ่านช่องแคบที่มีช่วงขยายตัวแบบซับซ้อนขึ้น	81
รูปที่ 7.37 รูปแบบไฟไนต์อิเลมิเนตและเงื่อนไขขอบเขตของการให้ผลในท่อที่มีการบรรจุกัน	82
รูปที่ 7.38 ผลลัพธ์ลักษณะการให้ผลในท่อที่มีการบรรจุกัน	82
รูปที่ 7.39 รายละเอียดลักษณะการให้ผลในบริเวณที่ห่อมาบรรจุกัน	83
รูปที่ 7.40 ผลลัพธ์ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความดันของการให้ผลในท่อที่มีการบรรจุกัน	84
รูปที่ 7.41 รูปแบบไฟไนต์อิเลมิเนตและเงื่อนไขขอบเขตของการให้ผลผ่านลำด้ารรถยนต์	85
รูปที่ 7.42 ผลลัพธ์ลักษณะการให้ผลผ่านรถยนต์	85
รูปที่ 7.43 รายละเอียดลักษณะของการให้ผลในบริเวณต่างๆ กันรอบตัวรถ	86
รูปที่ 7.44 ผลลัพธ์แสดงการกระจายของความดันรอบตัวรถ	87

คำอธิบายสัญลักษณ์

a	ความเร่ง
f	แรงเนื่องจากน้ำหนักในตัว
h	ระยะความสูง
l	ระยะความยาว
m	มวล
p	ความดัน
t	เวลา
u	ความเร็วในแกน x
v	ความเร็วในแกน y
x	ระยะในแนวราบ
y	ระยะในแนวตั้ง
A	พื้นที่
[A]	เมตริกซ์คงที่เชิงความเร็ว
[B]	เมตริกซ์คงที่เชิงอนุพันธ์ x
[C]	เมตริกซ์คงที่เชิงอนุพันธ์ y
F	แรงที่ผิด
[F]	เมตริกซ์เชิงแรง
[G]	เมตริกซ์คงที่เชิงพื้นที่
H _i	ฟังก์ชันการประมาณภายในэлементสำหรับความดัน
[H]	เมตริกซ์ฟังก์ชันการประมาณภายในэлементสำหรับความดัน
[K]	เมตริกซ์แรงเฉียบ
L _i	ฟังก์ชันพิกัดของพื้นที่
[M]	เมตริกซ์คงที่ความหนืด
N _i	ฟังก์ชันการประมาณภายในэлементสำหรับความเร็ว
[N]	เมตริกซ์ฟังก์ชันการประมาณภายในэлементสำหรับความเร็ว
[Q]	เมตริกซ์เนื่องจากแรงที่ผิด
[R]	เมตริกซ์คงที่เนื่องจากแรงที่ผิด
Re	เรยโนล์ดนามเบอร์

[S]	เมตริกซ์ผลรวมเชิงความหนึ่ด
T	แรงที่ผิว
P	ความหนาแน่น
μ	ความหนืดจลนศาสตร์
ν	ความหนืดพลศาสตร์
σ	ความเค้นในแนวตั้งจาก
τ	ความเค้นเฉือน